

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK VA DERIVATSION QONUNIYATLAR

Respublika ilmiy-amaliy anjumani
MATERIALLARI

Samarqand - 2017

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT CHET TILLAR INSTITUTI

ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK
VA DERIVATSION QONUNIYATLAR

Respublika ilmiy-amaliy anjumani

M A T E R I A L L A R I

Samarqand shahri, 2017-yil, 24-noyabr

BBK 74.202.2, 81.2.(-5)-9

Zamonaviy tilshunoslik va derivatsion qonuniyatlar. Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari. - Samarqand: SamDCHTI nashri, 2017. - 270 bet.

Ushbu to'plamdan "Zamonaviy tilshunoslik va derivatsion qonuniyatlar" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani ishtirokchilarining maqolalari o'rin olgan bo'lib, undan barcha tilshunos, adabiyotshunos va pedagoglar foydalanishi mumkin.

Tahrir hay'ati:

Dotsent I. M. Tuxtasinov	rais
Dotsent Sh.Ashurov	rais o'rinbosari
Professor N.Q.Turniyozov	a'zo
Professor Sh.S.Safarov	a'zo
Professor T.A. Bushuy	a'zo
Dotsent X.Z Xayrullayev	a'zo
Dotsent R.D.Jo'raqulov	a'zo
Dotsent A.M.Turobov	mas'ul muharrir
O'qituvchi Sh. A'lamov	mas'ul kotib

To'plamdan o'rin olgan maqolalarning saviyasi, sifati va ilmiy dalillarning haqqoniyligi hamda mazmuni uchun mualliflar mas'ul.

ISBN 978-9943-4399-4-8

© Samarqand davlat chet tillar instituti, 2017

аникланди. Мазкур фразалар ўз экспрессивлиги билан ҳам адресат эътиборини жалб этади. Нутқий фаолият бўлганлиги учун мулоқот нутқи сараси ҳам нутқнинг таъсирчанлиги билан белгиланади (Сафаров Ш., Тоирова Г., 2007, 17). Экспрессивлик мулоқот жараёнини кечимини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади. Экспрессивлик хусусида У. Саидов “эҳтиросли баён (экспрессивлик) деганда (нотик) сўзловчининг ўзи гапираётган нарсаларга ҳаракати ва овоз оҳанги билан муносабатни (хурсандчилик, афеус, ғазаб, ишонч ва ҳ.к) билдиришини (Саидов У., 2007, 95) таъкидлаб ўтади. Экспрессивлик дўстона мулоқот жараёнида кенгроқ намоён бўлади. Бу "Hi, sweetie; What's up, beautiful?; How are you, sugar?; How's it going, dude?; Hi, babe" каби тил бирикмаларида намоён бўлади. Ушбу тил бирикмалари аёл жинсига оид яқин кишига (турмуш ўртоғи ёки севгилиси) нисбатан мулоқот жараёнини бошлашга қаратилади. Дўстона мулоқот жараёнида ифодаланадиган экспрессивлик адресатга комплимент тарзида ривожланишида ҳам кузатилади. Мулоқотнинг ижобий шароитда шаклланишида комплиментнинг ўзига хос усулларида фойдаланилади. Мазкур ҳол реципиентга комплимент тарзида мурожаат қилиш орқали амалга оширилиши мумкин. Мисол учун I love your hair! Oh, that's cute! You played well today at soccer practice. Комплимент танлови адресатнинг психологик ҳолати, ижтимоий статуси, кўриниши, адресат томонидан қутилган коммуникатив шароитлар эътиборга олиними муҳим. Албатта, адресатнинг жинсининг назарда тутилиши ушбу вазиятда биринчи планда туради. Мисол учун эркак жинсига оид шахсларга у эришган ютуқлар назарда тутилиши, ташқи кўриниши ва ташқи кўринишини яхшилашга қилган ҳаракатларининг эътиборга олиними, унинг шахсига диққат қаратилиши, ҳаракатига оид ижобий маълумотлар қўлланилиши ва комплиментнинг шу нуқтаи назардан амалга оширилиши мулоқот самарали кечишини таъминлайди. Бунинг учун инглиз тилида Cool bike! Good job! I like your newest piece of art work, You've been working out, you're looking built! I like your outfit; I like the way you're wearing your hair like that., You're so smart; I can really count on you каби бирикмалардан фойдаланилади.

Нутқ жараёнининг бошланишида бу каби комплимент турларидан фойдаланиш адресатнинг эътиборини жалб қилишнинг услубларидан саналади. Бу эса коммуникатив қулайликнинг юзага келишини таъминлаш учун хизмат қилади. Бунинг натижасида нутқий мулоқот кечишининг қулай шароитда кечиши, мулоқотдошларнинг ўзаро тил топилиши ҳамда мулоқотнинг кейинги босқичи ривожланишига асос бўлиб хизмат қилиши мумкин.

Шундай қилиб мулоқот жараёнининг бошланиши ва ривожланишининг таъминланиши куйидагилардан иборат бўлади:

- адресатнинг ишончига кириш;
- мулоқот бошлашида хушмуомалалик принципларига амал қилиш;
- мулоқот вазиятида юзага келган шароитни эътиборга олиш;
- суҳбатдошнинг кизиқиши, ютуқлари, жисмоний ҳолатига комплимент қилиш орқали;
- суҳбатдошларнинг мулоқотга киришида бир-бирини тушуниши;
- мулоқот бошланишида тўғри лексик бирликлар танлови;
- адресатнинг жавоби.

Мазкур ҳоллар турли вербал воситалар ёрдамида амалга оширилиб, мулоқотнинг самарали кечишини таъминлаш учун хизмат қилади.

Адабиётлар

1. Гаспаров Б. М. Язык, память, образ. Лингвистика языкового существования. М.: “Новое литературное обозрение”, 1996. — 352 с.
2. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке / Отв. ред. А. М. Шахнарович. Предисл. С. И. Мельник и А. М. Шахнаровича. Изд. 2-е, доп. — М: Едиториал УРСС, 2005. — 128 с.
3. Сафаров Ш. Тил назарияси ва лингвометодология: монография. –Т.: “BAYOZ”, 2015. – 376 бет.
4. Сафаров Ш., Тоирова Г., Нутқнинг этносоциопрагматик таҳлили асослари. Ўқув қўлланма. – Самарқанд, СамДЧТИ нашри, 2007. - 39 бет.
5. Саидов У. Нутқ маданияти ва нотиклик санъати (ўқув қўлланма). –Т., “Академия” нашриёти, 2007. 226 б.

Д.Б.Мардонова (СамДЧТИ)

ПРАГМАТИКАНИНГ ТИЛШУНОСЛИК ТАДҚИҚОТИ ДОИРАСИДАГИ ЎРНИ

Истиқлол натижаси ўларок, ўзбек тилшунослиги том маънода мустақил миллий фан сифатида ўзини намоён қилди. Энг муҳими, тилимизнинг миллий табиатига тўлақонли илмий-назарий баҳо берилди. Қўлга киритилган назарий ютуқлар тил қурилишини ўрганишдан унинг воқеланиш

хусусиятларининг кенгқамровли тадқиқига ўтиш учун катта имкониятдир. Бу эса ўзбек тилини янги ва замонавий, илғор ва самарадор тадқиқ усуллари асосида текширишни кун тартибига қўймоқда.

Маълумки, тафаккур қонунлари объектив олам билан боғлиқ. Тушунча мазмуни миллатга боғлиқ эмас, у умуминсоний характерга эга. Шунинг учун ҳам турли миллат вакиллари бир-бирларини осон тушунади, фикр алмаша олади. Сўз эса миллий характерга эга бўлиб, мазкур халқ тилининг ўзига хос қонун-қоидалари асосида шаклланади.

Инсон тили “товушли, овозли” бўлиб, у мазмунни ҳосил қилишда катта аҳамиятга эга. Зотан, биз йиллар давомида ҳосил бўлган ҳаёт тажрибамиз, билим ва кўникмаларимиз асосида воқеликдаги у ёки бу тарзда мавжуд бўлган нарса-предметлар, воқеалар, ҳодисалар ҳақида фикрлай оламиз ва ана шунга таянган ҳолда ўзаро сўзлашув жараёнида нутқимиз бекаму кўстлигига эришамиз. Нутқий мулоқот ўнлаб – миллий, этнографик, ижтимоий, фалсафий-маданий, ахлоқий-эстетик, тарихий, маиший ва руҳий омилларнинг лисоний бирликлар воқеланиши билан қоришувидан иборат динамик системадир. Демак, инсоннинг ментал фаолияти билан боғлиқ равишдаги ҳодисаларни тадқиқ қилувчи культурология фанининг муҳим тармоқларидан бири сифатидаги прагматик тилшунослик инсон субъекти ва объективлик (лисон)ни қоришиқ яхлитлик сифатида тадқиқ қилади. Зеро, нутқда субъективлик ва объективликни бир-бирдан ажратган ҳолда тадқиқ қилиш мумкин эмас, тизимлилик яхлитлик хоссаси билан характерланади. Демак, нутқий фаолият унга ёндош ва инсонга хос руҳий, физиологик, ижтимоий, маънавий, маданий системалар билан боғлиқликда тадқиқ этилгандагина нутқий мулоқотнинг моҳияти очилади ва индивидуал ҳодиса сифатидаги нутққа объектив баҳо берилади.

Биз биламизки, билиш фаолияти инсоннинг воқеликни бевосита сезиши, ҳис этиши билан бошланади. Сезги идроки тафаккурда воқеликнинг ушбу парчаси рамзининг шаклланиши учун замин тайёрлайди. Воқелик идроки жараёнида билиш фаолияти ижрочиси – субъекти ва ушбу фаолият объектини ўзига хос ўзаро қарама-қаршилигига асосланган субъект-объект муносабати юзага келади. Билиш фаолиятининг барча босқичлари худди шу муносабат асосида кечади. Зеро, интенсивликни ифодаловчи сўзлар ҳам борлик ҳақидаги билим ва тасаввурларни ифода этишга хизмат қилади.

Прагматика тилшуносликнинг бир тармоғи, аниқроқ қилиб айтганда, нутқ бирликларининг нутқ жараёнида бошқа нолисоний воситалар билан биргаликда қўлланишини, унинг самарадорлигини ўрганувчи фан тармоғи, окимидир.

Прагматика - сўзловчи тил белгиларига муносабатини тадқиқ қилувчи бўлимдир. Прагматиканинг тилшунослик тадқиқоти доираси сифатида ажралиб чиқиши ва шаклланиши 60-йилларнинг охири ва 70-йилларнинг бошларида Ж.Остин, Ж.Р.Сёрл, П.Ф.Стросон ва бошқаларнинг нутқ ҳодисалари мантикий-фалсафий теорияси таъсири остида бошланган. Прагматика структур тилшунослик, стилистика, нутқ маданияти, поэтика ва лингвопоэтика, психоллингвистика, этика ва эстетика каби фанлар билан, умуман инсоннинг онгли ва онгсиз маданий ва табиий хатти-ҳаракати билан боғлиқ бўлган, культурология умумий номи билан бирлашадиган фанларнинг барчаси билан яқин алоқада бўлади. Аммо уларнинг бирортаси прагматиканинг ўрнини тўла-тўқис боса олмайди. Прагматиканинг «қайта туғилиш даври» деб эътироф этилган 1970-йилда хорижий тилшуносликда ҳақиқий прагматик кўтарилиш юзага келди. Бу мавзуга оид қатор анжуманлар, йиғинлар ўтказилди.

Бу даражада жадал тараққий этаётган фан соҳасининг тўлиғича шаклланиши, ўзлигини ажратиш олиши учун унинг асосий тамойиллари, тушунчалари, предметини белгилаб олиш зарурати юзага келди. Аммо ҳали ҳануз, чуқур изланишларга қарамай бу муаммо муаммолигича колмоқда.

Кейинги йилларда деярли барча тилшунослар «прагматика» атамасини қўлламоқда. Бунинг оқибатида эса ўзига хос прагматик «фетишизм» ҳолати пайдо бўлиб, бажарилган тадқиқотларда атаманинг қўлланишидан ташқари, унинг мазмунига оид бирор бир маълумотни топиш қийинлашиб бормоқда. Лозим бўлса бўлмаса атама қўлланаверса, унинг негизида турган тушунчанинг сийқаланишига олиб келиниши турган гап. Шунинг учун, лисоний бирликлар прагматик хусусиятлари, уларнинг таҳлили ҳақида гапиришдан олдин «Прагматика нима билан шуғулланади?», «Унинг тадқиқот объекти ва предмети нимадан иборат?», «Прагматиканинг асосий тушунчалари, тамойиллари қайсилар?» каби саволларга жавоб излаш лозим.

Прагматиканинг предметини аниқлашга илк бор ҳаракат қилган тилшунослардан бири Б. Лавал эди. У ўз асарида прагматикани «белгилар ва ушбу лисоний белгиларни яратувчи, узатувчи ва қабул қилувчи шахслар ўртасидаги муносабатларни ўрганувчи» фан сифатида таърифлайди. Ушбу таърифдан кўриниб турибдики, прагматиканинг предметини аниқлашда Б. Лавал ҳам бошқа семиотиклар, Ч.Моррис каби белги ва уни идрок этувчи - интерпретатор муносабатидан узоқлашмайди. Ҳатто унинг «прагматика дастлабки ўринда лисоний белгиларнинг психологик ва социологик томонларини ўрганувчи назариядир» деган хулосаси ҳам прагматика тушунчасини тор мазмунда тавсифлайди.

Б. Лавал прагматиканинг предметини аниқлаш ва унга таъриф беришга ҳаракат қилиб шундай дейди: «Прагматика тингловчини узатилаётган ахборотни худди сўзловчи истаганидек қабул қилишга ундаш мақсади учун мос келадиган лисоний бирликларнинг коммуникацияда қўлланишини тавсифлайди. Бу прагматика лисони воситаларнинг шахслараро мулоқотдаги ролини аниқлаш билан шуғулланади дейиш демакдир».

Сўзловчи ёки ижодкор бирор нутқ ёки бирор асар яратар экан, у ўзининг бу фаолияти билан қабул қилувчига (тингловчи, китобхон) қандайдир ахборотни етказишни, кечмишларини баён этишни, атрофимизда кечаётган янгиликларни етказишни назарда тутди. Бу орқали сўзловчи ёки китобхон рецепторга маълум таъсир ҳам ўтказди. Рецепторга нутқ, бирор матн ёки бадиий асар орқали кўрсатиладиган таъсир прагматик хусусиятлар орқали амалга оширилади.

Аслиятдаги прагматика ёрдамида матндаги ахборот рецепторнинг олий нерв системасига етказилади ва бу ерда тегишли сезгилар орқали қабул қилиниб таъсирланиш юзага келади.

Демак, ҳар қандай ахборот, хоҳ у шунчаки бировнинг нутқи бўлсин, хоҳ бирор матн ёки бадиий асар бўлсин, барчаси қандайдир даражада таъсир кучига эга экан. Шунинг учун ҳам киши бирор бадиий асарни ўқиганда, бирор янгилик эшитганда хурсанд ёки хафа бўлади, кулади ёки йиғлайди, қувноқ ёки маънос тортиб қолади. Ҳатто куйда ҳам прагматика бор. Сўзнинг бевосита маъносига прагматик маъно компонент шаклида қўшилади ва умумий лексик маънога қоришиб кетади. Бу маъно сўз семантик структурасининг асосий қисмларидан ҳисобланиб уни прагматик маъно ҳам деб юритилади.

Прагматика тушунчаси тилшуносликда фақатгина прагматик тушунчанигина англатиб қолмай, бу бошқа маъноларга ҳам эгадир. Бу тушунча кенг маънога эга бўлиб, у ўз ичига нутқдаги ҳамма лингвистик ва экстралингвистик коммуникацияда иштирок этувчи тушунчаларни олади.

Прагматикани бу хил тушунтиришда тилнинг прагматик маъносини ифодалаш билангина чегараланиб қолмайди, балки экстралингвистик тушунчаларни ҳам ўз ичига олади.

Хулоса ўрнида қарайдиган бўлсак, ўтган аср сўнгида бозор иқтисодиётининг жадал суръатлар билан ривожланиши, замонавий ахборот технологияларининг оммалашуви, илмий тадқиқотларнинг иқтисодий самарадорлигини ошириш долзарблашиб, тилшунослик ҳам амалий вазифаларига – нутқ самарадорлиги тадқиқига эътиборни кучайтирди. Натижада фанда социолингвистика, этносоциолингвистика, лингвопраг-матика, прагмалингвистика, прагматика, психолингвистика каби номлар билан юритилувчи янги тармоқлари шаклланди. Бу йўналишларни ўзида мужассамлаштирган янги давр тилшунослиги нутққа инсоний фаолият – фикр алмашиш ва ўзгаларга таъсир кўрсатиш, бунёд қилишнинг асосий турларидан бири сифатида ёндашиб, унинг ихчамлиги, самарадорлиги ва таъсирчанлиги, мантиқийлиги тадқиқини биринчи ўринга қўяди.

Хуллас прагматикка белги ва инсон орасидаги муносабатларни ифодалайди. Лингвистик алоқа воситаси ҳисобланган белгиларга кишилар бефарқ қарамайдалар. Улар тил бирликларига турлича муносабатда бўлади, бу орқали денотет ва референт ҳам ифодаланади. Бу инсонларнинг тил бирликларига субъектив муносабатини билдиради. Улар орқали ифодаланаётган предметга ва тушунчага бўлган муносабат ифодаланади.

Хусусан, бугунги кунда жаҳон тилшунослигида нутқнинг фаолият сифатидаги қиймати ҳамда унинг имплицатуралари бўлган кўчма ва тағ маъноларни, очиқ ифодаланмаган, лекин ифодаланиши сўзловчининг мақсади бўлган маълумот-ахборотни аниқлаш усуллари ишлаб чиқилди ва у тезда оммалашиб улгурди.

Юқоридагиларни инobatга олган ҳолда илмий-техникавий матнларнинг бош вазифаси атроф муҳитдаги объектларнинг ҳаракатини тушунтириш ва кўрсатишдир. Бундай ҳолда китобхонга прагматик таъсир кўрсатишнинг ягона воситаси унга муайян бир илмий- техникавий ҳарактердаги ахборот ҳақидаги маълумотни тўлиқ етказишдан иборат бўлади. Агар рецептор, яъни ахборотни қабул қилувчи шу ахборот асосида тегишли ускуналар ёрдамида маълум бир операцияни, тажрибани амалга ошира олса, матннинг коммуникатив эффекти амалга оширилган ва унда прагматик салоҳият акс эттирилган ҳисобланади. Худди шу тарзда илмий-техникавий матннинг коммуникатив эффекти таъминланади.

Н.Ибрагимова (СамДЧТИ)

КОНЦЕПТ АТАМАСИНИНГ ЗАМОНАВИЙ ТУШУНИЛИШИ ВА РИВОЖЛАНИШ ГЕНЕЗИСИ

Замонавий когнитив лингвистикада концепт атамаси кенг қўлланилади. Ҳозирда концепт атамаси кенг доирада қўлланилиши сабабали уни тушунилиши борасида турли талқинлар келиб

МУНДАРИЖА

I SHO‘BA. TIL TARAQQIYOTINING DERIVATSION QONUNIYATLARI

So‘zboshi	3
Тухтасинов И.М. Замонавий тилшунослик тараққиётида деривацион жараён	4
Turniyazov N. Sintaktik derivatsiya hodisasi va uning voqelanishi usullari haqida.....	5
Бушуй Т.А. Образование фразеологических единиц с флористическим компонентом.....	7
Абдиев М., Садинов Ф. Каммаҳсул ясовчилар ҳақида мулоҳазалар.....	9
Усанова О.Г. Лингвистика педагогического общения.....	11
Пирожкова М. А . Литературно-творческие способности как критерий формирования речевой культуры личности.....	15
Ҳошим Исмоил Ҳаммам Али. Ўзбекистонда араб тили дарслари сифатини ривожлантириш	17
Раҳимов А.С. Сўз ясашиш типи таснифига доир.....	19
Туробов А.М. Сўз ясашиш схемаси-кичик синтаксис доирасида	20
Абдуллаев Ж., Бекниязова З. Ўзбек тилида сўз, лексема, сўзшакл муносабати масаласига доир.....	22
Turniyozov V.N. Mikrosintagmatik munosabat haqida	24
Турниязова Ш. Гапнинг синтактик тузилиши ҳақида айрим қайдлар	25
Назарова Ш. Конверсия ва транспозиция муносабати ҳақида.....	26
Шойимова К.Ў. Гапнинг синтактик қурилишининг тилшунослик тарихида ўрганилиши.....	28
Abduraimov A.T. So‘z yasalihi hodisasining lingvistik tadqiqi (maktab darsliklari misolida).....	29
Бабакулов И.Т., Саломов И.Т. Контраст морфологических систем русского и узбекского языков	31

II SHO‘BA. SISTEM VA STRUKTUR TILSHUNOSLIK MUAMMOLARI

Раҳимов Ғ.Х. Дунё инглиз тили вариантлари ҳақида.....	34
Санақулов У. “Девону луғотит турк” тил билимининг комусий асаридир	35
Бегматов М.Б. Иловали элементларнинг тема – рематик функциялари	39
Usmonov M.U. The types of meaning and their interlingual relations	40
Souvonova N.N., Fayzoullaeв Kh. Etude comparative le language speciales des contes français et ouzbeks.....	42
Бойматов А.Е., Бойматов А.А., Бахриддинова Д.О. Речевая характеристика тюркизмов в толковых словарях немецкого языка	43
Зокирова З. Т. Коммуникативно-информационная структура текста в современном языкознании ..	45
Жўраев Ш.И. Баъзе калимаҳои ўзбекӣ дар шеваи забони тоҷикӣ	46
Яхшиев А.А., Жўрақулов А.Р. Немис тили лексикасининг луғатларда акс этиши	47
Усмонов М.У. К проблеме ассимиляции заимствованных слов в современном английском языке ..	50
Абдуллаев Ж., Бекниязова З. Сўз ва лексема тушунчаларига доир баъзи мулоҳазалар.....	52
Джуманазаров Х.М. Лексико-семантические замены в процессе перевода.....	54
Базарбаева А.Ш. Фразеология тилшуносликнинг мустақил тармоғи сифатида.....	56
Mamadaliyev M.S. Arab tilidagi ism so‘z turkumida siniq ko‘plik shakllari.....	57
Фалеева Е.В. Общая грамматикография.....	59
Norova L.H. O‘zbek tilshunosligida bayram nomlarining o‘rganilishi	60
Abdullaeva S. Idioms with proper names master student of SSIFL.....	61
Qayumova Sh.T. Tilshunoslikda metafora va uning badiiy matnda ifodalanishi	63
Алибоева А.А. Функционал тилшуносликда гапнинг таҳлили	64
Муродинова Н.Р. Прага тилшунослик мактабида гапни бўлақларга ажратиш масалалари.....	66
Сидиқова Н.Н. Тилида ядро предикатив 1 (np1) ўрнида келган уюшиқ бўлақларни ифодалаган синтаксемалар.....	68
Gulieva E. F. To the problem of linguistics as the foundation of other language aspects’ development.....	69
Ғаниева М.А. Тилшунослик тарихида формал-грамматик мактабнинг шаклланиши	70
Аролов З. Валентлик назариясини ўрганишга доир.....	72
Мусинова З.Т. Структурно-грамматический анализ составных терминов хлопководства	73
Yakubova M.K. Role and the place of media at learning a foreign language in the higher education system	75
Утаев Ш.Ш. Тилшуносликда илова конструкциянинг ўрганилиши ҳақида.....	76
Kamolova I. Ingliz va o‘zbek tillarida frazeologik birliklarning o‘xshash tomonlari.....	77
Abdullaeva S. Proper names and their function in phraseological units.....	78

Rakhimova Sh. Proper names in the english phraseological system.....	80
Mamadaliyev M.S. Arab tilidagi olmoshlarning o‘ziga xos xususiyatlari.....	82
Khamraeva Z.X. Some problems of structurizing of dictionary entries.....	83
Muqumov T. Fransuz tilida qofiyadosh frazeologik birliklar tahliliga doir.....	85
Mamirova Z. Ingliz va o‘zbek tillarida son so‘z turkumining o‘ziga xos xususiyatlari	86
Гафурова Г. Тилшуносликда фразеологик тадқиқотлар	87
Аролов З. Синтактик таҳлилда валентлик тушунчаси.....	89
Sindorov F.X. “Prendre“ fe‘lining frazeologik iboralar tarkibidagi semantik xususiyatlari.....	90
Xushmurodova Ch. Muhammad Alining “Shohrux Mirzo” tarixiy romanida evfemizmlar muhim uslubiy vosita sifatida.....	92
Ким С.Ф. Синтаксическая семантика имени состояния в структуре предложения.....	93
Джаббарова С.Б. Роль диалогической речи в неполном предложении	94
Ибрагимов Р. Применение и использование терминологии «кураш» в зарубежных странах	96

III SHO‘BA. KOGNITIV, PRAGMATIK TILSHUNOSLIK MASALALARI

Seytjanov J.E., Zarlikov I.B. Psychological features of the students speech interaction organization in foreign languages.....	98
Ganieva G.Z. Classification of toponyms according to their communicative - pragmatic and isomorphic - allomorphic features in English and Uzbek.....	100
Kavilova T. Specific features of internet communication	102
Киселев Д.А. Анафоризация существительного во французском языке	104
Насруллаева Н.З. Формирование гендерных метафор в английской фразеологии	105
Сарсенбаева Р.М. Инсониятнинг муомала қуроли тил ҳақида айрим мулоҳазалар	107
Шамахмудова А.Ф. Нутқий актлар тузилиши ва унинг коммуникатив тавсифи.....	108
Жўраев Ш. Икки тиллиқнинг социотнолингвистик масалалари	109
Рахимов А.А. Лақналар фанлараро тадқиқот объекти сифатида.....	111
Холмуродова К. Инглиз ва ўзбек тилларида гендер маркерларининг лексикографик хусусиятлари.....	113
Атавуллаева С.Ж. , Кадырова З.А. Усманова С.Н. Поиски точек соприкосновения языков и культур при обучении русскому языку как иностранному	115
Курбонov А. Тилнинг ижтимоий ва коммуникатив хусусияти.....	117
G‘oziyeva N.R. Cultural linguistics and its basic notions	118
Алибаева Д.Р. Гап таҳлилининг дескриптив тилшуносликдаги муаммолари	120
Юсупова Г.Р. Функция метафоры в моделировании нарративного дискурса (на примере романа У.Фолкнера «The sound and the fury»).....	121
Sadieva N.O. Social factors in language change	123
Khamraeva Z.X. Basic problems of compiling dictionaries.....	124
Nabiyeva Z.I. Motivation as a contributing factor in second language acquisition	126
Muxamadieva Sh.A. Article - an auxiliary part of speech.....	126
Холмуродова К. Инглиз ва ўзбек тилларида аёл ва эркакларнинг психологик хусусиятларини ифodalovchi iboralar.....	128
Doliyeva L.B. Fransuz tilida ruhiy holat ifodalovchi sifatlar semantikasi.....	129
Қаршибаева У. Д. Виктор Гюго прозасида макон тавсифи.....	130
Turayeva M. Linguistics lingvocultural interference asa communicative obstacle	132
Rahmatullaeva M. Tarjimon kompetensiyasi tushunchasi va uning o‘ziga xos xususiyatlari.....	133
Бегматов Қ.М. Немис тилида концептнинг лисоний ифодаланиши.....	135
Мухсинов И. К вопросу об изучения иноязычных термин в сфере лексики дипломатических отношений	136
Mustofoqulov F. Rasmiy uslubda xushmuomalalik kategoriyasining qo‘llanilishi haqida	138
Nabiyeva Z. I. Flexibility within a norm permits non-destructive internationalization of the language.....	140
Ravshanova T., Isanova N. Linguistics problems of language and cultural communication.....	141
Кароева Х. Инглиз ва ўзбек тилида темпоралликни ифodalovchi элементларнинг гап таркибидagi дистрибуцияси	142
Kilichov J. Nutqda paralingvistik vositalarning qo‘llanilishi	143
Юлдашева Д. Мулоқот жараёнини самарали кечишини таъминловчи лексик бирликлар таҳлили (инглиз тили мисолида).....	144
Мардонова Д.Б. Прагматиканинг тилшунослик тадқиқоти доирасидаги ўрни	146
Ибрагимова Н. Концепт атамасининг замонавий тушунилиши ва ривожланиш генезиси	148

Нурмухамедов А., Рахимов М. Von предлогининг семантик хусусиятига кўра мазмун моҳияти ҳақида	150
Саттарова Д.И. Сиёсий нотикликнинг миллий маданият ва лисоний таҳлили (Ўзбекистон Республикаси биринчи Президенти И.А. Каримов нутқлари асосида)	152
Erdanova Z.A. Pragmalinguistic analysis of speech behaviour in ethnic groups	153
Адашуллоева Г. Шахс хислатини ифодаловчи фразеологизмларни тадқиқ этиш ҳақида	156
Usmonov A. Relativ lokativ sintaksema	157
Н.М. Сулейманова, Насруллаев Ж.Р. Социолингвистический анализ развития английского языка в странах Юва и Индии	158
Samadova Ch. Qadimgi va zamonaviy ingliz tilida zamon tushunchasi haqida	159

IV SHO‘BA. ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA MATN NAZARIYASI VA TA‘LIM USLUBIYATI MASALALARI

Холбеков М.Н. Бадиий матн ва интерматнлик	163
Karimova D.Sh. Methodical recommendations on teaching English and American literature	164
Лутфиллаев М.Х., Лутфиллаев И.М., Хасанов Ш.М. Разработка web-приложений для виртуальных ресурсов на основе компьютерных имитационных моделей	166
Nigmatullina A.Sh. Using dialogic interaction to promote effective esp conversation learning	170
Яхшиев А.А., Абдиева В.А. Коммуникативно – прагматические свойства текста	171
Ким С.Ф. Морфологические диалектизмы в рассказах В.Шукшина (На материале глагола)	173
Алимов Ш.С., Исроилова Д.М. Различные функции межпредметных связей и преподавание английского языка в специальных целях	174
Jo‘raqulov R.D. Ertaklar va ularni nashr qilish to‘g‘risida ba‘zi mulohazalar	176
Зокирова З.Т. Вопросы теории текста по специальности в современном языкознании	177
Атавуллаева С.Ж., Кадырова З.А. Методика обучения практической грамматике русского языка студентов национальных групп на подготовительных курсах вуза	178
G‘aniyeva M.A. Matn nazariyasi va uning birliklari xususida	181
Давронова М.И. Услуг поэтики ва унинг адабиётшуносликдаги талқини	182
Абдуллаева Л.Т. Типичные проблемы начинающих преподавателей иностранных языков	184
Sadieva N.O. Roles of the interactive teacher in language teaching	185
Халикова Г.И. Использование нетрадиционных инструментов обучения русскому языку с акцентом на восприятие учащихся	186
Турдиева Н.Ё. Замонавий таржимашуносликда таржима жараёнини моделлаштириш масалалари .	187
Таштанова Ё.Д. Психологик мактабда гапнинг қурилишини ўрганиш	188
Isroilova M. L`importance de la communication non verbale.	189
Narzullayeva Z . Ta`lim sifatini oshirish va yoshlarni tarbiyalashda axborot texnologiyalarining roli	191
Сулаймонов И., Мардиева М. Румер Годеннинг «Гулбадан» асарида Бобур шахсиятига оид баъзи чизгилар	192
Burxonov T. Conceptual significance of precedent text	195
Tuychiyeva M.J. Las funciones de los pronombres directos e indirectos en la lengua Española	197
Qobilova N.S. Modern teaching methods as a way to classroom success	198
Амридинова Д.Т., Кубаева Н.А. Ахборотлашган жамият ривожланишида инглиз тилини ўқитишнинг коммуникатив аҳамияти	199
Shomurodova Sh.J. Main steps in improving writing skills and writing essays	200
Семёнова М. Внеаудиторная самостоятельная работа по русскому языку на начальном этапе обучения	202
Қобилов У.У. Рабғузий “Қисас-ар Рабғузий” асари – умумбашарий обида	203
Холова М.А. Сонетда мифологик образларнинг ўрни	205
Худойбердиева Д.М. О формировании умений навыков конспектирования	206
Ашурова З.Ш., Мансурова З.О. Усмон Азим ижодида «тош» тимсоли	207
Shavqiyeva M. Tarjima nazariyasida tarjima shakllarining ahamiyati	209
Лутфиллоева Ф.М. Япон тилидаги иероглифларни компьютер имитацион моделлари асосида грамматикага боғлаб ўқитиш методикаси	210
Рустамов И. Латифаларда миллийлик	213
Туйчиева М.Ж. Таржимада лексик бирликларни танлаш	214
Асланова Ҳ. Гадоийнинг жаҳон адабиёти олимлари томонидан ўрганилиши ва эътирофи	216
Shavqiyeva M. Bugungi kunda talab oshib borayotgan tarjima sohasi-sinxron tarjima	218

Тошпўлатов А. Шеъринг новелла хикмати.....	219
Хуррамова З.С. Қутбийнинг бадий поэтикаси.....	220
Жалолова Н.Ж. Ўзбек халқ мақолларининг ёшларни тарбиялашдаги эстетик аҳамияти	222
Xolmurodova L.E., Akhmadova G. Q. Stylistic problems of translation	224
Isroilova M. Noverbal vositalarning til strukturasi.....	224
Madaminov S. Oʻrta taʼlim tizimida innovatsion metodlar vositasida chet tilining oʻqitilishi	226
Турсунова П. Адабий алоқа ва бадий таржима.....	227
Очилова Ш.С. Основные задачи обучения детей местного населения русскому языку	229
Султонов Т. Кишварий ижодида Навоий аънаналари	230
Narzullayeva Z. Maktabda chet tillarini oʻrgatishda zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati	233
Azimova M., Jovboʻriyeva R. Connection of teaching foreign languages with other sciences	234
Ашурова Х.С., Кубаева Н.А. Мулоқот жараёнида тил ва тафаккурнинг алоқадорлиги	236
Musoyeva A.B. The role of textbooks in learning foreign languages.....	237
Каримов Ж.А. Фразеологик бирликларнинг дарс жараёнидаги аҳамияти.....	239
Ashurova Sh.A. Animalistic genre in the literature of Canada	240
Бўриев Х.Қ., Нормуродова А. Табиий фанларни ўқитишда нутқ маданиятининг аҳамияти	243
Мирзоев Х. Мирзо Қўқандбой Абдухоликзода Самарқандий ижодиётида эсдалик жанрининг мавқеи	243
Nasimova D.B. L'enseignement des langues étrangères vers le choix du document vidéo	245
Sobirova N.A. Badiiy matnda ilova konstruksiyalarning struktural-semantik xususiyatlari.....	246
Ашурова З.Ш., Хужақулова Ф.Ф. Усмон Азим ижодида «Бахшиёна» туркумидаги шеърларининг ўзига хослиги.....	247
Тошпўлатова Д.А. Интерактив методни инглиз тилида ўқитишнинг ўзига хос ўрни ва аҳамияти хусусида.....	248
Насреддинова Ф. Использование активных методов обучения	249
Fayzullayev X. Chet tilini multimedia dasturlar yordamida samarali oʻrganish: uslub va afzalliklar	251
Хушвақтов А.А. Таълим-тарбия сифатини такомиллаштиришда замонавий технологияларнинг ўрни.....	253
Rahimova K. Specific features of teaching english for young learners through methods.	254
Fayziyev M.A., Muxamedova Sh.M. Kompyuter imitatsion modeli asosida ispan tilini oʻqitish samaradorligini oshirish	255
Хайруллаев Х.З. Тил бирликлари, сатҳлари ва иерархик муносабат	258
Malikova I.A. Qisqartma soʻzlar derivatsiyasi xususida	259
Муминов Н.Н. Гипотеза Сапера-Урфа как основа этнолингвистики	260
Husanova M. Teaching and learning terminology of technology science and mathematics.....	261

**ZAMONAVIY TILSHUNOSLIK
VA DERIVATSION QONUNIYATLAR**

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI
MATERIALLARI

Muharrirlar: S. Karimova, Z. Xurramova
D. Xudoyberdiyeva, Z. Musinova
Texnik muharrir: H. Amirdinov
Kompyuterda sahifalovchilar: Sh. A'lamov, S.O. Axmedov
Musahhih: Sh. Abduraximov

ISBN 978-9943-4399-4-8

Bosishga 17.11.2017-yilda ruxsat etildi.
Qog'oz bichimi A4. Ofset qog'oz. Shartli bosma tabog'i 13,4.
Nashriyot hisob tabog'i 19,1. Adadi 50 nusxa. Buyurtma №269.

SamDCHTI nashr-matbaa markazida chop etildi.
Manzil: Samarqand shahri, Bo'stonsaroy ko'chasi, 93-uy.

ISBN 978-9943-4399-4-8

9 789943 439948